

# Ειρηνιστική Δημοσιογραφία: Ένα πρακτικό εγχειρίδιο για δημοσιογράφους στην Κύπρο

**Vasvi Çiftcioğlu**

**Επιμέλεια Mashoed Bailie**

**Μετάφραση Emin Hikmet**

**Σελίδωση και Σχεδιασμός εξωφύλλου Engin Aluç**

Η έκδοση αυτή χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του προγράμματος μικρών χορηγιών του «Raise Your Voice Advocate for Your Rights» που διαχειρίζονται το Ίδρυμα Naci Talat και το ΙΚΜΕ.



NaciTalatVakfi



ISBN 978-9925-7378-0-2

© **Vasvi Çiftcioğlu, Λευκωσία 2017**

**Επιμέλεια** Mashed Bailie

**Μετάφραση** Emin Hikmet

**Επίβλεψη της μελέτης:** Doğuş Özokutan

**Ειρηνιστική Δημοσιογραφία: Ένα πρακτικό εγχειρίδιο  
για δημοσιογράφους στην Κύπρο**

*[www.peacejournalismcy.net](http://www.peacejournalismcy.net)*

**Σελίδωση και Σχεδιασμός εξωφύλλου** Engin Aluç

**ISBN 978-9925-7378-0-2**

Το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του Vasvi Çiftcioğlu κι επ ουδένα λόγο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντανακλά τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ιδρύματος Naci Talat και του ΙΚΜΕ

Το πρακτικό αυτό εγχειρίδιο στοχεύει στην προώθηση της ειρηνιστικής προσέγγισης της δημοσιογραφίας. Μια δημοσιογραφική προσέγγιση στην αφήγηση που έχει γίνει δημοφιλή στον ακαδημαϊκό τομέα παγκόσμια για τις τελευταίες 2 δεκαετίες. Πολύ πρόσφατα έχει γίνει αντικείμενο ενδιαφέροντος ανάμεσα στους δημοσιογράφους στην Κύπρο.



# Περιεχόμενα

Πρόλογος .....	vi
1. Οι καταβολές της Ειρημιστικής Δημοσιογραφίας .....	1
2. Τι είναι Ειρηνευτική Δημοσιογραφία; .....	3
3. Σύγκρουση, τι είναι; .....	8
4. Η Ειρήνη ως θετική έννοια.....	12
5. Ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στις εθνικές συγκρούσεις και τον πόλεμο / βία .....	13
6. Ορατά και αόρατα εμπόδια μπροστά στην ειρηνευτική δημοσιογραφία	15
7. Τι να θυμάστε κατά την αναφορά συγκρούσεων .....	19
8. Κυπριακά έντυπα μέσα ενημέρωσης και η προσέγγισή τους στη σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων.....	26
9. Προς την ειρηνευτική δημοσιογραφία στην Κύπρο.....	28

## Πρόλογος

Το βιβλίο αυτό αποτελεί ορόσημο στην δημοσιογραφία τόσο για τους Ελληνοκύπριους όσο και τους Τουρκοκύπριους συντάκτες και δημοσιογράφους σε ολόκληρο το νησί καθώς προσφέρει εναλλακτικές στην κυρίαρχη «πολεμική δημοσιογραφία», με την οποία είναι εξοικειωμένη η κυπριακή δημοσιογραφία, ως μέρος του διεθνούς προτύπου της σύγχρονης δημοσιογραφίας. Το «Ειρηνιστική Δημοσιογραφία: Ένα πρακτικό εγχειρίδιο για δημοσιογράφους στην Κύπρο» προσφέρει μια εναλλακτική στους δημοσιογράφους που θέλουν να ξεφύγουν από το παιχνίδι επίρριψης ευθυνών, μέσω σοβαρής ειδησεογραφίας να δημιουργήσουν ευκαιρίες για την επίλυση συνεχιζόμενων συγκρούσεων και να ξεπεράσουν την διχοτομία «εμείς/εκείνοι» και «έχουμε δίκαιο/έχουν άδικο» που έχει γίνει το σήμα κατατεθέν της σύγχρονης διατύπωσης της δημοσιογραφίας. Σε μια περίοδο όπου η δημοσιογραφία δέχεται επιθέσεις και καθημερινά διατυπώνονται φρέσκοι ισχυρισμοί περί «ψευδών ειδήσεων», το παρών έργο προσφέρει μια στιγμιαία αντανάκλαση των εγγενών δυνατοτήτων στο είδος της δημοσιογραφίας που αναδεικνύει το πολυσύνθετο παρά το απλουστευμένο, που λαμβάνει υπόψη όλους τους συντελεστές αντί να τους υποβαθμίζει σε δυο ομάδες που ανταγωνίζονται σε ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Μια δημοσιογραφία που ανοίγει κανάλια διαλόγου και συζήτησης αντί του αποκλεισμού του διαλόγου μέσω της περιθωριοποίησης, της δαιμονοποίησης και της φίμωσης των άλλων. Προσβλέπουμε σε ένα ζωντανό διάλογο μεταξύ δημοσιογράφων και συντακτών των δυο κοινοτήτων για το πώς θα μπορούσε ο Τύπος να εξυπηρετήσει καλύτερα τα συμφέροντα της δημοκρατίας και να προωθήσει ένα διαφωτισμένο κοινό το οποίο απορρίπτει τα απλοποιημένα στερεότυπα, τις εθνοκεντρικές θεωρήσεις και την πολεμο-κεντρική λογική του χθες υπέρ μιας πιο κριτικής, στοχαστικής και ανοιχτόμυαλης προσέγγισης που αναγνωρίζει και αποδέχεται την πληθώρα των διαφοροποιημένων φωνών όλων των συντελεστών στην Κύπρο.

Mashoed Bailie

# 1. Οι καταβολές της Ειρηνιστικής Δημοσιογραφίας

Ο όρος «Ειρηνευτική Δημοσιογραφία» ανήκει στον Νορβηγό καθηγητή Johan Galtung, τον ιδρυτή των «Μελετών για την Ειρήνη και τις Συγκρούσεις» και την «Ειρηνευτική Έρευνα». Η ειρηνευτική δημοσιογραφία εισήλθε στην ακαδημαϊκή και επαγγελματική σκηνή κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1990 και η θεωρία υποστηρίχθηκε από τους πρώην δημοσιογράφους Τζέικ Λίντς και Annabel McGoldrick. Η ιδέα της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από τον Johan Galtung σε μια ομάδα δημοσιογράφων από διάφορες χώρες το 1997 στο «Θερινό Σχολείο Συγκρούσεων και Ειρήνης» στο Tarlow Court του Ηνωμένου Βασιλείου<sup>1</sup>. Κατά τη διάρκεια των διαλέξεων και των εργαστηρίων που πραγματοποιούνταν κάθε καλοκαίρι μεταξύ 1997-99 μια ομάδα ακαδημαϊκών και δημοσιογράφων συμμετείχαν με ειλικρίνεια σε διάλογο και δημόσιες συζητήσεις σχετικά με τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας<sup>2</sup>. Ο Τζέικ Λίντς έγραψε ένα εγχειρίδιο από τις εργασίες των θερινών σχολείων, με τίτλο «Η επιλογή της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας»<sup>3</sup>. Μετά από τα θερινά σχολεία μια ομάδα δημοσιογράφων, συμπεριλαμβανομένου του Jake Lynch, δημιούργησε μια ιστοσελίδα με την ονομασία **reportingtheworld.net** που φιλοξενεί συζητήσεις μεταξύ δημοσιογράφων που ενδιαφέρονται για μια ευρεία ποικιλία συγκρούσεων παγκοσμίως και ιδιαίτερα για τον τρόπο αναφοράς τους<sup>4</sup>. Κατά το 2000, ο Lynch και ο McGoldrick άρχισαν να διδάσκουν την ειρηνευτική δημοσιογραφία σε επίπεδο M.A. στο Πανεπιστήμιο του Σίδνεϋ και ακολούθως προσέθεσαν τα «εργαστήρια κατάρτισης για την ειρηνευτική δημοσιογραφία» για δημοσιογράφους

1 Lynch, J. [Foreword]. (2017). In S. Youngblood (Author), *Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions* (pp. Xv-Xvii). New York: Routledge. doi:10.4324/9781315648019 ; Lynch, J. [no date], *Peace Journalism for Journalists*, retrieved from: <https://www.transcend.org/tms/about-peace-journalism/2-peace-journalism-for-journalists/>

2 Lee, P. (2008). "The No-nonsense guide to peace journalism." World Association of Christian Communication (WACC). Retrieved from: <http://www.waccglobal.org/en/resources/no-nonsense-guides.html>

3 Lynch Jake (1997). *The Peace Journalism Option*. Retrieved from: <http://www.globalissues.org/article/534/the-peace-journalism-option>

4 Youngblood S. (2017). *Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions*, (p.11). New York: Routledge.

σε διάφορες χώρες, όπως η Ινδονησία, το Νεπάλ και η Αρμενία<sup>5</sup>. Ο Lynch ισχυρίζεται ότι τόσο η Ινδονησία όσο και οι Φιλιππίνες είναι οι «δύο χώρες όπου το κίνημα ειρηνευτικής δημοσιογραφίας είχε την μεγαλύτερη έλξη» μεταξύ των δημοσιογράφων, μέσω εστιασμένων εκπαιδευτικών συνεδριών που διεξήχθησαν από εκπαιδευτές οι οποίοι είχαν αρχικά εκπαιδευτεί από τον ίδιο και τον McGoldrick στην Ινδονησία<sup>6</sup>.

Αμέσως μετά την επίσημη εισαγωγή της στην ακαδημαϊκή κοινότητα σε μια διάσκεψη της Οξφόρδης που οργανώθηκε και χρηματοδοτήθηκε από το «Toda Institute for Global Peace and Policy Research» το 2002<sup>7</sup>, η ειρηνευτική δημοσιογραφία έγινε το κέντρο προσοχής της διεθνούς ακαδημαϊκής σκηνής. Το 2005, ο Lynch και ο McGoldrick δημοσίευσαν το βιβλίο «Ειρηνευτική Δημοσιογραφία», το οποίο θεωρείται πρωτοποριακό βήμα στη δημιουργία και διάδοση των συζητήσεων για την ειρηνευτική δημοσιογραφία παγκοσμίως. Η ειρηνευτική δημοσιογραφία δεν είναι μόνο ένας νέος τρόπος αναφοράς των συγκρούσεων και των πολέμων, αλλά και «ένα ταμείο κριτηρίων αξιολόγησης για την παρακολούθηση των μέσων ενημέρωσης και την ανάλυση περιεχομένου»<sup>8</sup>. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας έχουν δημοσιευθεί εκατοντάδες ερευνητικά άρθρα και βιβλία της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας για την ανάλυση των μέσων ενημέρωσης και αρκετοί συγγραφείς, όπως οι Runne Ottosen, Dov Shinar, Samuel Peleg, Wilhelm Kempf, Ibrahim Seage Shaw και Robert A. Hackett, εργάστηκαν για τη βελτίωση της θεωρίας της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας.

5 Lynch, J. (2008). *Debates in Peace Journalism*. Australia: Sydney University Press

6 Lynch, J. (2013). *A Global Standard for Reporting Conflict*. New York: Routledge.

7 Lynch, J. (2016). News coverage, peacemaking and peacebuilding. In Robinson, P., Seib P. & Fröhlich, R. (Eds.). *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*. London: Routledge.

8 Lynch, J. (2010). Peace Journalism. In Allan, S. (Eds.). *The Routledge Companion to News and Journalism*. New York: Routledge, (p.546)



*«Ως άτομο είμαι υπέρ της ειρήνης και δημοσιογράφος. Δεν με κάνει αυτό ειρηνευτικό δημοσιογράφο»;*

## **2. Τι είναι Ειρηνευτική Δημοσιογραφία;**

Το να είναι ένα άτομο ή δημοσιογράφος ειρηνιστής αυτό δεν τον κάνει αυτόματα ειρηνευτικό δημοσιογράφο, επειδή η ειρηνευτική δημοσιογραφία επιμένει σε έναν συγκεκριμένο κώδικα ή σε ένα σύνολο κανόνων που επιδιώκουν να καταστήσουν μια σύγκρουση πιο διαφανή, ανοίγοντας έτσι τις δυνατότητες για ειρηνικές λύσεις.

Ο πιο διαδεδομένος ορισμός της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας των Lynch και McGoldrick είναι ο εξής: **Όταν οι συντάκτες και οι δημοσιογράφοι αποφασίζουν - τι να δημοσιέψουν και πώς να το δημοσιέψουν - δημιουργούνται ευκαιρίες για την κοινωνία ευρύτερα να εξετάξει και να εκτιμά τις μη βίαιες μορφές αντίδρασης στις συγκρούσεις.**

Η Ειρηνευτική Δημοσιογραφία:

χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα της ανάλυσης και του μετασχηματισμού των συγκρούσεων για να εκσυγχρονίσει τις έννοιες της ισορροπίας, της δικαιοσύνης και της ακρίβειας στην δημοσιογραφία

παρέχει ένα νέο οδικό χάρτη που ακολουθεί τις συνδέσεις μεταξύ των δημοσιογράφων, των πηγών τους, των ιστοριών που καλύπτουν και των συνεπειών της δημοσιογραφίας τους - την δεοντολογία της δημοσιογραφικής παρέμβασης.

ενσωματώνει τη συνείδηση της μη βίας και δημιουργικότητας στην πρακτική εργασία της καθημερινής αρθρογραφίας<sup>9</sup>.

Ο Lynch, σε μια «Σειρά μαθημάτων για την Ειρηνευτική Δημοσιογραφία»

<sup>10</sup> εξηγεί με πρακτικούς όρους σε τι στοχεύει η ειρηνευτική δημοσιογραφία:

- Στην αναλυτική προσέγγιση των συγκρούσεων, αναζητώντας

9 Lynch, J & McGoldrick, A. (2005). Peace Journalism. London: Hawthorn Press. (p.5)

10 Lynch, J. (2008). Debates in Peace Journalism. Australia: Sydney University Press

- ευκαιρίες για τον εντοπισμό των μερών και των στόχων, των αναγκών και συμφερόντων τους
- Στον σχεδιασμό ενός πολύπλευρου μοντέλου ανάλυσης συγκρούσεων αντί της μανιχαϊστικής λογικής της διελκυστίνδας
  - Στην εύρεση χώρου για προοπτικές πέραν των συνήθων «επισημών πηγών»
  - Στην έρευνα για ειρηνευτικές πρωτοβουλίες και «ευκαιρίες» για την προβολή τους

### «Δεν είναι αυτό συνηγορία της ειρήνης;»

Το ίδιο το όνομα «Ειρηνευτική Δημοσιογραφία» μπορεί να δημιουργήσει πολλαπλές αντιλήψεις σχετικά με τις πρακτικές της. Η ειρηνευτική δημοσιογραφία δεν είναι μια προσέγγιση που συνηγορεί υπέρ της ειρήνης, αλλά μια προσέγγιση που αποσκοπεί στο να «δοθεί μια ευκαιρία στην ειρήνη». Όπως υποστήριζαν επανειλημμένα οι Lynch και Johan Galtung, **«η ειρηνευτική δημοσιογραφία είναι μια σοβαρή, διερευνητική, επαγγελματική δημοσιογραφία που κάνει τη σύγκρουση πιο διαφανή. Δεν πρόκειται όμως για προάσπιση της ειρήνης. Αυτό το καθήκον ταιριάζει καλύτερα στους εργατές της ειρήνης και τους ακτιβιστές»**<sup>11</sup>. Οι Lynch και McGoldrick, απαντώντας στην ερώτηση: «Η ειρηνευτική δημοσιογραφία. Δεν είναι μια κάπως επιθετική ετικέτα – δεν ακούγεται λίγο αντικοφορμιστική;» υποστηρίζουν ότι είναι επίσης δυνατά εναλλακτικά ονόματα όπως «*Solutions Journalism, Journalism Analysis Conflict, Constructive Journalism, and Empowerment Journalism*». Υπογραμμίζουν επίσης ένα κρίσιμο σημείο που σχετίζεται με τον ορισμό της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας: «Εάν σκέφτεστε την κάλυψη των συγκρούσεων ως «αναφορά των ακριβή γεγονότων», δεν χρειάζεται να την ονομάσετε Πολεμική Δημοσιογραφία και δεν χρειάζεται να ορίσετε ως αντίθετο της την ειρηνευτική Δημοσιογραφία»<sup>12</sup>. Η πτυχή της «απλής αναφοράς των γεγονότων» θα εξεταστεί με περισσότερες λεπτομέρειες αργότερα πιο κάτω.

Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ της «δημοσιογραφίας για την ειρήνη»

<sup>11</sup> Lynch J. & Galtung, J. (2010). Reporting Conflict: new directions in peace journalism. Australia: University of Queensland Press (p.17).

<sup>12</sup> Lynch, J & McGoldrick, A. (2005). p.240

και της «ειρηνευτικής δημοσιογραφίας». όπως υποστηρίζει η *Sevda Alankus*, η δημόσιοοογραφια για την ειρήνη δεν είναι ισοδύναμη με την ειρηνευτική δημοσιοοογραφία, επειδή οι περισσότεροι δημοσιοοογράφοι που δήλωσαν ότι γράφουν για ειρήνη [με την έννοια της υποστήριξης της ειρήνης] είναι εντούτοις παγιδευμένοι στα κύρια χαρακτηριστικά της πολεμικής δημοσιοοογραφίας<sup>13</sup>.

Ο *Johan Galtung*, από τη στιγμή που δημοσίευσε για πρώτη φορά στον τομέα της δημοσιοοογραφίας για την ειρήνη, ορίζει την πολεμική δημοσιοοογραφία ως τον «χαμηλό δρόμο» και την ειρηνευτική δημοσιοοογραφία ως «τον υψηλό δρόμο»:

*«Ο χαμηλός δρόμος, που κυριαρχεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, βλέπει μια σύγκρουση ως μάχη, ως αθλητικό στίβο ή ως αγώνα μονομάχων. Τα μέρη, συνήθως μειωμένα σε δύο, είναι μαχητές σε έναν αγώνα για να επιβάλουν τους στόχους του το καθένα. Το πρότυπο αναφοράς είναι εκείνο μιας στρατιωτικής διοίκησης: ποιος προχωράει, ποιος παραδίδεται πριν την επίτευξη του στόχου του. Οι απώλειες υπολογίζονται ως αριθμοί θανάτων ή τραυματισμών και ως υλικές ζημιές. Η προοπτική του μηδενικού αθροίσματος προέρχεται από τον αθλητισμό όπου «η νίκη δεν είναι όλα, είναι το μοναδικό». Η ίδια προοπτική εφαρμόζεται στις διαπραγματεύσεις ως λεκτικές μάχες: ποιος ξεγελά τον άλλο, ποιος καταλήγει πιο κοντά στην αρχική του θέση. Η πολεμική δημοσιοοογραφία έχει ως πρότυπα της την αθλητική και τη δικαστική δημοσιοοογραφία. Ο υψηλός δρόμος, ο δρόμος της ειρηνευτικής δημοσιοοογραφίας, θα επικεντρωθεί στον μετασχηματισμό των συγκρούσεων. Οι συγκρούσεις θα θεωρηθούν ως μια πρόκληση για τον κόσμο... Στη σύγκρουση όμως ενυπάρχει επίσης μια σαφής ευκαιρία για την ανθρώπινη πρόοδο, χρησιμοποιώντας τη σύγκρουση για να βρούμε νέους τρόπους, μετατρέποντας τη διαμάχη δημιουργικά, ώστε οι ευκαιρίες να παίρνουν το προβάδισμα - χωρίς βία»<sup>14</sup>.*

Δεν αποτελεί έκπληξη ότι για τον *Galtung*, η πολεμική δημοσιοοογραφία είναι ο κυρίαρχος / γενικά αποδεκτός τρόπος αναφοράς των συγκρούσεων και των πολέμων παγκοσμίως. Ο *Galtung* και ο *Lynch* έχουν πιο πρόσφατα ορίσει

13 Alankus, Sevda (2005) *Baris Üzerine*. Retrieved from [http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris\\_Gazeteciligi/Baris%20%C3%BCzerine.%20sevda%20alankus.pdf](http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris_Gazeteciligi/Baris%20%C3%BCzerine.%20sevda%20alankus.pdf)

14 Galtung, J. (1998). *High Road, Low Road: Charting the course for Peace Journalism*. Retrieved from: <http://journals.co.za/content/track2/7/4/EJC111753>

την ειρηνευτική δημοσιογραφία ως «ενάντια στο γενικό ρεύμα. . . είναι μια εργασία ενάντια στο γενικό ρεύμα και μια πολύ σημαντική»<sup>15</sup>.

Ο Galtung εισήγαγε για πρώτη φορά το «Peace Journalism» σε μια «μορφή πίνακα» κατά τη θερινή Σχολή «Δημοσιογραφίας των Συγκρούσεων και Ειρήνης» στο Ηνωμένο Βασίλειο<sup>16</sup>. Ο πίνακας, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί ως «αυτόνομος οδικός χάρτης για τους δημοσιογράφους», συγκρίνει την «Ειρηνευτική / Συγκρουσιακή Δημοσιογραφία» με τη «Δημοσιογραφία πολέμου / βίας» σε τέσσερα βασικά θέματα όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 παρακάτω.

---

15 Lynch, J & Galtung J. (2010). Reporting Conflict: new directions in peace journalism. Australia: University of Queensland Press (p.xii)

16 Lynch, J & McGoldrick, A. (2005). Peace Journalism. London: Hawthorn Press. (p.6)

Πίνακας 1. Σύγκριση μεταξύ της δημοσιογραφίας ειρήνης/σύγκρουσης και της δημοσιογραφίας πολέμου/βίας

ΕΙΡΗΝΕΥΤΙΚΗ/ΣΥΓΚΡΟΥΣΙΑΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ	ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΕΜΟΥ/ΒΙΑΣ
<b>I. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ/ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ</b>	<b>I. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ/ΒΙΑ</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Εξετάζει την εμφάνιση των ασυμφωνιών, x πλευρές, y στόχοι, z ζητήματα, γενικά εστιάζει στο σενάριο win-win</li> <li>Ανοικτό πεδίο, ανοικτός χρόνος; αιτία και αποτελέσματα παντού, στην ιστορία/πολιτισμό επίσης</li> <li>Φέρνει διαφάνεια στις συγκρούσεις</li> <li>Δίνει φωνή σε όλες τις πλευρές, συναίσθηση, κατανόηση</li> <li>Θεωρεί την Σύγκρουση/Πόλεμο ως πρόβλημα, εστιάζει στην δημιουργικότητα της σύγκρουσης</li> <li>Εξανθρωπισμός όλων των πλευρών· όσο περισσότερο τόσο χειρότερα μοιάζουν τα όπλα</li> <li>Είναι πιο δραστική; αποτρέπει την σύγκρουση/πόλεμο πριν ξεσπάσει</li> <li>εστίαση στις αθέατες επιπτώσεις της βίας (τραύμα και δόξα, καταστροφή στις δομές/κουλτούρα)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Εστιάζει στο πεδίο συγκρούσεων, 2 πλευρές, 1 στόχος (κέρδος), πόλεμος, γενικά εστιάζει στο μηδενικό άθροισμα</li> <li>Κλειστό πεδίο, κλειστός χώρος; αιτίες και αποτελέσματα στο πεδίο, ποιος έριξε την πρώτη πέτρα</li> <li>Συγκαλύπτει/θολώνει τους πολέμους</li> <li>Δημοσιογραφία ‘εμείς-εκείνοι’, προπαγάνδα, φωνή ‘για εμάς’</li> <li>Βλέπει ‘εκείνους’ ως το πρόβλημα, εστιάζει στο ποιος θα επικρατήσει στον πόλεμο</li> <li>Παρουσιάζει ‘εκείνους’ ως απάνθρωπους, όσο περισσότερο τόσο χειρότερα τα όπλα</li> <li>Είναι αντιδραστική; περιμένει να ξεσπάσει βία πριν γράψει την ειδηση</li> <li>Επικεντρώνεται μόνο στις ορατές επιπτώσεις της βίας (νεκροί, τραυματίες, υλικές ζημιές)</li> </ul>
<b>II. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ</b>	<b>II. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Αποκαλύπτει τις αναλήθειες σε όλες τις πλευρές</li> <li>Αποκαλύπτει όλες τις συγκαλύψεις</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Αποκαλύπτει τις ‘δικές τους’ αναλήθειες</li> <li>Βοηθά στις ‘δικές μας’ συγκαλύψεις/ψέματα</li> </ul>
<b>III. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ</b>	<b>III. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΙΤ</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Εστιάζει στα βάσανα όλων· των γυναικών, των παιδιών, δίνοντας φωνή στις σιωπηλές μάζες</li> <li>Κατονομάζει όλους όσους κάνουν κακό</li> <li>Επικεντρώνεται στους ειρηνοποιούς</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Επικεντρώνεται στα ‘δικά του’ βάσανα odaklanir; δίνει σημασία στους αρτιμελείς ελίτ άρρενες, γίνεται το φερέφωνο τους</li> <li>Κατονομάζει όσους τους κάνουν κακό</li> <li>Εστιάζει στους ειρηνοποιούς της ελίτ</li> </ul>
<b>IV. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΗ ΛΥΣΗ</b>	<b>IV. ΕΣΤΙΑΖΕΙ ΣΤΗ ΝΙΚΗ</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Ειρήνη = μη βία και δημιουργικότητα</li> <li>Τονίζει ειρηνευτικές πρωτοβουλίες, καθώς και για την αποτροπή πολέμου</li> <li>Εστιάζει στην δομή, κουλτούρα, μετά την ειρήνευση. Λύση, αναδόμηση, συμφιλίωση</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ειρήνη = Νίκη + κατάπαυση πυρός</li> <li>Αποκρύβει τις ειρηνευτικές πρωτοβουλίες πριν την κατάκτηση της νίκης</li> <li>Επικεντρώνεται στην συνθήκη, τον θεσμό, την ελεγχόμενη κοινωνία</li> <li>Αποχωρεί μέχρι τον επόμενο πόλεμο, επιστρέφει όταν αναζωπυρωθούν οι παλιές φλόγες του πολέμου</li> </ul>

*«Η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη και επιθυμητή»*

### **3. Σύγκρουση, τι είναι;**

Σύμφωνα με τον Andrew Puddephatt, «Η σύγκρουση είναι ένα από τα καθοριστικά χαρακτηριστικά του σύγχρονου κόσμου»<sup>17</sup>. Οι ιδρυτές και υποστηρικτές της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας ισχυρίζονται πάντοτε ότι η δημοσιογραφία της ειρήνης επικεντρώνεται στις συγκρούσεις και στον ειρηνικό τους μετασχηματισμό. Τι χαρακτηρίζεται όμως τελικά ως σύγκρουση; Είναι προφανές ότι υπάρχει σύγχυση όσον αφορά τον ορισμό των συγκρούσεων και την κατανόηση των χαρακτηριστικών τους. Η κύρια σύγχυση που σχετίζεται με τη σύγκρουση είναι ότι ο όρος χρησιμοποιείται μερικές φορές ως εναλλακτική αναφορά στη βία ή / και στον πόλεμο ή / και στις ένοπλες συγκρούσεις τόσο από ακαδημαϊκούς, δημοσιογράφους όσο και από το ευρύ κοινό. Ο Galtung υποστηρίζει ότι το πρόβλημα αυτό σχετίζεται με την αγγλική γλώσσα: «είναι αδύνατη η διάκριση μεταξύ συγκρούσεων και βίας»<sup>18</sup>.

«Δεν είναι όλες οι συγκρούσεις βίαιες»<sup>19</sup> ή οδηγούν σε βία. Η συσχέτιση όλων των συγκρούσεων με τη βία είναι «μια στενή αντίληψη» που μας εμποδίζει να δούμε ότι υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τύποι συγκρούσεων<sup>20</sup>. Ο όρος σύγκρουση, όπως χρησιμοποιείται σε αυτό το βιβλίο, αναφέρεται σε έναν ορισμό που προτάθηκε από τον Max Lucade: «Μια σύγκρουση είναι διαμάχη μεταξύ αντιθετικών ιδεών ή συμφερόντων - εντός ενός ατόμου ή με τη συμμετοχή δύο ή περισσότερων ατόμων, ομάδων ή κρατών που επιδιώκουν

17 Puddephatt, A. (2006). Voices of war: Conflict and the role of the media (p.5). Retrieved from: <https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-voices-of-war-2006.pdf>

18 Galtung, J. (2000). Task of Peace Journalism. Ethical Perspectives 7, Vol 2-3, p.162.

19 Howard, R. (2004). Conflict Sensitive Journalism. (p.6). Retrieved from: <https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-csj-handbook-2004.pdf>

20 Okunna, S. C., (2004). Communication and Conflict: A Commentary on the Role of the Media. Africa Media Review, 12 (1).

αμοιβαία ασυμβίβαστους στόχους”<sup>21</sup>. Εδώ εστιάζουμε στις κοινωνικές πτυχές της σύγκρουσης και όχι σε προσωπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον Louis Kriesberg και τον Bruce W. Dayton, κοινωνικές συγκρούσεις εμφανίζονται «όταν δύο ή περισσότερα άτομα ή ομάδες εκδηλώνουν την πεποίθηση ότι έχουν ασυμβίβαστους στόχους»<sup>22</sup>. Σε αυτό το βιβλίο, αντιμετωπίζουμε την εθνο-πολιτική σύγκρουση ως μορφή κοινωνικών συγκρούσεων. Ο Don Ellis ορίζει την εθνο-πολιτική σύγκρουση ως εξής: «Η σύγκρουση μεταξύ δύο ή περισσότερων ομάδων ονομάζεται «εθνο-πολιτική» όταν η εθνότητα και η θρησκεία εμπλέκονται έντονα στη συνεχιζόμενη κατάσταση εχθρότητας»<sup>23</sup>. Ο Dusan Relic υποστηρίζει ότι οι εθνο-πολιτικές συγκρούσεις έχουν κρίσιμες διαφορές από άλλες μορφές συγκρούσεων: «Η βασική διάκριση είναι ότι τα αντιμαχόμενα μέρη προσφεύγουν συχνά στη βία επειδή θεωρούν ότι αυτό είναι το μόνο μέσο για την επίλυση των παραπόνων τους με άλλες εθνοτικές κοινότητες»<sup>24</sup>.

Κάποιος πρέπει να έχει υπόψη ότι ενώ η βία μπορεί να αποφευχθεί, οι συγκρούσεις δεν μπορούν. Ο Max Lucade το διατυπώνει ως εξής: «**Η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη, αλλά η μάχη είναι προαιρετική**». Ο Cees Hamelink επίσης ισχυρίζεται ότι η σύγκρουση είναι αναπόφευκτη και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και επιθυμητή - έχοντας θετική επίδραση στην ανθρώπινη ζωή και τη δημοκρατία:

«Η σύγκρουση αποτελεί κεντρικό στοιχείο της διαβίωσης με τους άλλους ... Η αποδοχή του αναπόφευκτου των συγκρούσεων μπορεί να μας βοηθήσει να ανακαλύψουμε ότι η σύγκρουση μπορεί να είναι ακόμα κι επιθυμητή ... η σύγκρουση μπορεί επίσης να είναι μια θετική δύναμη για αλλαγή ... Χωρίς συγκρούσεις,

21 Lucade, M. (2012). Conflict. In “Berghof Glossary on Conflict Transformation 20 notions for theory and practice” (p.10). Retrieved from: [http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Books/Book\\_Glossary\\_Chapters\\_en/glossary\\_2012\\_complete.pdf](http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Books/Book_Glossary_Chapters_en/glossary_2012_complete.pdf)

22 Kriesberg L. and Dayton, W., B. (2012). Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution (4th Ed). United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers, Inc. (p.2).

23 Ellis, D. (2014). Ethnopolitical conflict. Key Concepts in Intercultural Dialogue, No.32. Retrieved from <https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2014/09/key-concept-ethnopolitical-conflict.pdf>

24 Relic, D. (2004). The News Media and the Transformation of Ethnopolitical Conflicts (p.2). Retrieved from: [http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic\\_handbook.pdf](http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic_handbook.pdf)

δεν υπάρχουν καινοτομίες στις τέχνες και την τεχνολογία. Χωρίς σύγκρουση, δεν μπορεί να υπάρχει η επιστήμη. Η βάση της επιστημονικής έρευνας είναι ότι ο επιστήμονας διαφωνεί σχεδόν σε όλα. Έτσι, όταν η επιστημονική κοινότητα ισχυρίζεται ότι επικρατεί συναίνεση, κάποιος πρέπει να είναι επιφυλακτικός για την ποιότητα του επιστημονικού έργου... Χωρίς συγκρούσεις οι κοινωνίες δεν θα μπορούσαν να οργανωθούν δημοκρατικά. Η ουσία της πολιτικής είναι η σύγκρουση. Η πολιτική πρακτική αφορά την κατανομή και την εκτέλεση της εξουσίας και αναπόφευκτα περιλαμβάνει και αντίθετες θέσεις. Ως εκ τούτου, η διαφωνία και η ένταση αποτελούν μέρος της πολιτικής διαδικασίας. Η έκφραση αυτών των τριβών στη δημοκρατία είναι πιο παραγωγική από την αναζήτηση συναίνεσης, καθώς η πολιτική της συναίνεσης τείνει να αποκλείει ανθρώπους»<sup>25</sup>.

Παρομοίως ο Reljic υποστηρίζει ότι «Οι συγκρούσεις είναι, σε τελική ανάλυση, μέρος της καθημερινής ζωής σε μια δημοκρατία. Η απουσία, συνεπώς, αναφορών στα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με συγκρούσεις θα υποδήλωνε ότι η ίδια η δημοκρατία έχει χαθεί»<sup>26</sup>.

Ορισμένες εθνο-πολιτικές συγκρούσεις δεν μπορούν να επιλυθούν και αυτές οι συγκρούσεις ονομάζονται «ανεξέλεγκτες συγκρούσεις». Ο Coleman διευκρινίζει ότι «Όταν οι καταστροφικές συγκρούσεις μαινόνται για μεγάλη χρονική περίοδο και αντιστέκονται σε κάθε προσπάθεια να επιλυθούν εποικοδομητικά, τότε αυτές μοιάζουν να έχουν μια δική τους ζωή. Τις χαρακτηρίζουμε ως ανεξέλεγκτες συγκρούσεις»<sup>27</sup>. Έτσι, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των ανεξέλεγκτων συγκρούσεων είναι ότι «φαντάζει αδύνατο να επιλυθούν»<sup>28</sup>. Ο Ισραηλινός ακαδημαϊκός Daniel Bar-Tal, γνωστός για την έρευνά του σχετικά με τις ανεξέλεγκτες συγκρούσεις, υποστηρίζει ότι αυτό που κάνει τις συγκρούσεις ανεξέλεγκτες είναι η «κουλτούρα της σύγκρουσης»:

25 Hamelink, C. (2006). *Media and Conflict: Escalating Evil* (p.12). London: Paradigm Publisher.

26 Relic, D. (2004). *The News Media and the Transformation of Ethnopolitical Conflicts* (p.2). Retrieved from: [http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic\\_handbook.pdf](http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic_handbook.pdf)

27 Coleman, P. T. (2006). *Intractable Conflict* (p.533). In Coleman, P. T., Deutsch, M., & Marcus, E. C. (Eds.). *The handbook of conflict resolution: theory and practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

28 Ibid, p.544



Αυτές οι συγκρούσεις διαρκούν για μεγάλο χρονικό διάστημα επειδή οι πραγματικές διαφωνίες σχετικά με τους στόχους και τα συμφέροντα τροφοδοτούνται από το κοινωνικο-ψυχολογικό ρεπερτόριο που είναι καλά εδραιωμένο στην κουλτούρα των εμπλεκόμενων κοινωνιών - δηλαδή, όταν υπάρχουν μακρόχρονες, βίαιες και μοχθηρές ανεξέλεγκτες συγκρούσεις, οι κοινωνίες αναπτύσσουν μια κουλτούρα συγκρούσεων η οποία έχει τεράστια επίδραση στον τρόπο διαχείρισης αυτών των συγκρούσεων, διότι παρέχει σημαντικά θεμέλια για τη συνέχισή τους και εμποδίζει την ειρηνική τους επίλυση<sup>29</sup>.

Ο Bar-Tal επίσης σκιαγραφεί τα χαρακτηριστικά μιας κουλτούρας συγκρούσεων ως εξής:

Δικαιολογεί την εκδήλωση της σύγκρουσης και την εξέλιξη της, απονομιμοποιεί τον αντίπαλο, αποθεώνει την δική του ομάδα και την παρουσιάζει ως θύμα της σύγκρουσης, ενθαρρύνει την κινητοποίηση για τη σύγκρουση και θέτει την ασφάλεια και τον πατριωτισμό ως τις μέγιστα επιθυμητές αξίες<sup>30</sup>

Σύμφωνα με τον Bar-Tal, η κουλτούρα της σύγκρουσης είναι κάτι που μοιράζεται η πλειοψηφία σε μια κοινωνία και είναι ο κυρίαρχος και ηγεμονικός τρόπος προσέγγισης των συγκρούσεων

Μπορεί κανείς να θεωρήσει την Κύπρο ως μια πολύπλοκη και διχασμένη κοινωνία ανεξέλεγκτης εθνο-πολιτικής σύγκρουσης μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων - μια σύγκρουση που σε ορισμένες περιπτώσεις οδήγησε στην εθνοτική βία.

29 Bar-Tal, D. (2010). Culture of conflict: Evolvement, institutionalization, and consequences (p.183). In Schwarzer, R., & Frensch, P. A. (Eds.), Personality, human development, and culture: international perspectives on psychological science (Vol. 2). Hove: Psychology Press.

30 Bar-Tal, D. (2012). Culture of Conflict (p.1). In Christie, D. J. (Eds). The encyclopedia of peace psychology. Malden, MA: Wiley-Blackwell.

## 4. Η Ειρήνη ως θετική έννοια

Η ειρήνη, από την άλλη πλευρά, «συχνά ορίζεται ή προσδιορίζεται αρνητικά. Η ειρήνη είναι «η απουσία πολέμου». Η ειρήνη είναι «μη βία». Κλπ. Γνωρίζουμε την ειρήνη από την απουσία της»<sup>31</sup>. Ωστόσο, η ειρήνη «είναι κάτι περισσότερο από την απουσία πολέμου»<sup>32</sup> ή βίαιων συγκρούσεων. Στο αρχικό έργο του για την «αρνητική και θετική ειρήνη», ο Galtung υποστηρίζει ότι η απουσία άμεσης βίας / πολέμου δεν είναι αρκετή για να επιτύχει αυτό που ονομάζει «θετική ειρήνη». Ο Galtung εισήγαγε τις έννοιες της «θετικής ειρήνης» και της «αρνητικής ειρήνης» στο πρώτο τεύχος του «Journal of Peace Research» το 1964 ως εξής: «... η αρνητική ειρήνη είναι η απουσία βίας, η απουσία πολέμου και η θετική ειρήνη που είναι η ενσωμάτωση της ανθρώπινης κοινωνίας»<sup>33</sup>. Σε ένα επόμενο άρθρο του που δημοσιεύθηκε το 1969, ο Galtung επικαιροποιεί τον ορισμό του για θετική ειρήνη υποστηρίζοντας ότι «η θετική ειρήνη» αλλάζει διαρκώς. . . Τώρα θα ταύτιζα την «θετική ειρήνη» κυρίως με την «κοινωνική δικαιοσύνη»<sup>34</sup>. Πιο πρόσφατα, ο Galtung ορίζει την θετική ειρήνη ως: «ύπαρξη συνεργασίας... ύπαρξη ισονομίας, ισότητας. . . την ύπαρξη μιας κουλτούρας ειρήνης και διαλόγου»<sup>35</sup>. Είναι σίγουρα δύσκολο να επιτευχθεί μια θετική ειρήνη όπως περιγράφεται από τον Galtung. Ο Charles Webel βλέπει αυτή τη δυσκολία ως εξής:

«Η «ειρήνη» μπορεί να είναι όπως η «ευτυχία», η «δικαιοσύνη», η «υγεία» και άλλα ανθρώπινα ιδεώδη· κάτι που κάθε πρόσωπο και πολιτισμός ισχυρίζονται ότι επιθυμούν και τιμούν, αλλά που λίγοι το επιτυγχάνουν όταν κι αν το πετύχουν, τουλάχιστον σε μια διαρκή βάση... Η ειρήνη είναι μια ισορροπία της κοινωνικής αρμονίας, της οικονομικής δικαιοσύνης και της πολιτικής δικαιοσύνης· η ειρήνη όμως διαρρηγνύεται επίσης συνεχώς

31 Webel, C. (2007). Introduction: Toward a philosophy and metapsychology of peace (p.7). In Webel, C. & Galtung, J. (Eds.). Handbook of Conflict and Peace Studies. United Kingdom: Routledge.

32 Puddephatt, A. (2006). Voices of war: Conflict and the role of the media. <https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-voices-of-war-2006.pdf>

33 Galtung, J. (1964). Editorial (p.2). Journal of Peace Research. Volume 1, Issue 1.

34 Galtung, J. (1969). Violence, Peace and Peace Research. (p.190). Journal of Peace Research Volume 6, Issue 3.

35 Galtung J., Fischer D. (2013) Positive and Negative Peace (p.174). In: Johan Galtung. SpringerBriefs on Pioneers in Science and Practice, vol 5. Springer, Berlin, Heidelberg

από πολέμους και άλλες μορφές βίαιων συγκρούσεων. Όπως η ευτυχία, η ειρήνη είναι τόσο κοντά... μα και πάλι, τόσο μακριά όπως η διαρκής αγάπη...<sup>36</sup>»

*«Μπορούν πράγματι οι δημοσιογράφοι να κάνουν τη διαφορά;»*

## **5. Ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στις εθνικές συγκρούσεις και τον πόλεμο / βία**

Τα μέσα ενημέρωσης διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη δημοκρατική ζωή ως βασικές πηγές πληροφόρησης για τους πολίτες των σύγχρονων κοινωνιών. Οι ειδήσεις είναι βασικές για την καθημερινή ζωή, επειδή «Ένα από τα πρώτα μέρη όπου οι άνθρωποι μπορούν να ενημερωθούν για ότι συμβαίνει στον κόσμο είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης»<sup>37</sup>. Ο Wilson Lowrey, για παράδειγμα, θεωρεί ότι η ανάγνωση των ειδήσεων είναι «τελετουργία παρά χρησιμότητα», επειδή είναι «... κάτι το φυσικό και δεδομένο όπως το να ανοίγεις μια βρύση»<sup>38</sup>. Στην καθημερινή ζωή χρειαζόμαστε τις ειδήσεις επειδή «... οι ειδήσεις μας λένε όσα δεν βιώνουμε άμεσα και αλλιώς απομακρυσμένα συμβάντα καθίστανται ορατά και σημαντικά»<sup>39</sup>. Όπως ο Michael Parenti, κάποτε υποστήριξε: «Για πολλούς ανθρώπους, ένα ζήτημα δεν υφίσταται, μέχρι να εμφανιστεί στα μέσα ενημέρωσης»<sup>40</sup>.

Θεωρώντας τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ως βασική πηγή πληροφοριών στην καθημερινή ζωή του πολίτη, γίνεται ξεκάθαρη η σημασία της ανάλυσης των μέσων ενημέρωσης και η εξέταση για το πώς τα MME ενημερώνουν

36 Webel, C. (2007). (p.5).

37 Philo, G., Miller, D., & Happer, C. (2015). Circuits of communication and structures of power: The sociology of the mass media (p.446). In M. Holborn (Ed.), Contemporary sociology. London, United Kingdom: Polity.

38 Lowrey, W. (2011). News: once and future institution? (p.136). In Lowrey, W., & Gade, P. J. (Eds.). Changing the news: the forces shaping journalism in uncertain times. London: Routledge.

39 Molotch, H., & Lester, M. (1974.). News as Purposive Behavior: On the Strategic Use of Routine Events, Accidents, and Scandals (p.101). American Sociological Review, 39(1).

40 Parenti, M (1993). Inventing Reality: The Politics of News Media (2nd ed). New York: St. Martin's Press.

για τις εθνο-πολιτικές συγκρούσεις, τους πολέμους και τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις. Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις εθνο-πολιτικές συγκρούσεις, τον πόλεμο και την οικοδόμηση της ειρήνης υπήρξε δημοφιλές θέμα μεταξύ των επικοινωνιολόγων παγκοσμίως από τη δεκαετία του 1990, όπου οι συζητήσεις, σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και την ειδησεογραφία των συγκρούσεων / πολέμων / ειρήνης, τείνουν να τονίζουν την αρνητική προσφορά των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην ειδησεογραφία των συγκρούσεων.

Ένας Έλληνας και ένας Τούρκος μελετητής στο κοινό άρθρο τους υποστηρίζουν ότι «τα Μέσα ενημέρωσης... δεν μπορούν να κατηγορηθούν για τη δημιουργία εθνικών/εθνοτικών συγκρούσεων διαδραματίζουν όμως σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη τους»<sup>41</sup>. Ομοίως, ο ισραηλινός καθηγητής Gadí Wolfsfeld μας υπενθυμίζει ότι «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν ξεκινούν τη βία, αλλά συχνά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εντατικοποίηση τέτοιων συγκρούσεων. Ίσως η πιο κατάλληλη μεταφορά να είναι αυτή του ανέμου: Τα μέσα ενημέρωσης μπορεί να είναι ένας σημαντικός καταλύτης που μετατρέπει μια μικρή φωτιά σε μια πύρινη κόλαση»<sup>42</sup>. Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις όπου τα μέσα ενημέρωσης διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στη διεξαγωγή βίαιων συγκρούσεων και σύμφωνα με τον Vladamir Bratic, ένα παράδειγμα ήταν όταν η Ραδιο-Τηλεόραση Libre des Milles Colines της Ρουάντα διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην έναρξη της σφαγής περισσότερων από μισό εκατομμύριο ανθρώπων σε λιγότερο από 100 (εκατό) ημέρες»<sup>43</sup>.

Φυσικά, τα μέσα ενημέρωσης διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη «συντήρηση» των συγκρούσεων. Σύμφωνα με τους Elbaz και Bar-Tal, «...τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ειδικά σε περιόδους ανεξέλεγκτων συγκρούσεων, γίνονται ο κύριος μεταδότης της κουλτούρας των συγκρούσεων, προωθώντας με έναν κυριαρχικό τρόπο τις εθνικές αφηγήσεις, τις αξίες και τις ανησυχίες

41 Ozguness, N. & Terzis G. (2000). Constraints and Remedies for Journalists Reporting National Conflict: The Case of Greece and Turkey (p.407). Journalism Studies, 1(3): 405-426  
42 Wolfsfeld, G. (2001). The News Media and Peace process: The Middle East and Northern Ireland (p.107). Washington: USA Institute of Peace.

43 Bratic, V. (2008). Examining peace oriented media in areas of violent conflict (p.488). Internal Communication Gazette, Vol 70 (6): pp. 487-503.

ασφάλειας»<sup>44</sup>. Οι Elbaz και Bal-Tar , ονομάζουν αυτές τις αφηγήσεις «αφηγήσεις συντήρησης συγκρούσεων» και υποστηρίζουν ότι: «Αυτές οι αφηγήσεις είναι επιλεκτικές, μεροληπτικές και στρεβλωτικές, αλλά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ικανοποίηση των βασικών κοινωνικο-ψυχολογικών αναγκών των εμπλεκομένων μελών της κοινωνίας»<sup>45</sup>. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι «... οι δημοσιογράφοι συχνά λειτουργούν ως παράγοντες διαμόρφωσης και διάδοσης αυτών των αφηγήσεων υποστήριξης συγκρούσεων»<sup>46</sup>. Για ποιους λόγους όμως μπορούν οι δημοσιογράφοι να προωθούν θεληματικά ή άθελα τους αφηγήσεις που υποστηρίζουν τις συγκρούσεις; Με αυτό το ζήτημα θα ασχοληθούμε στην επόμενη ενότητα.

*«Τόσο εύκολο είναι;»*

## **6. Ορατά και άορα εμπόδια μπροστά στην ειρηνευτική δημοσιογραφία**

Όταν πρόκειται για την αναφορά μιας βίαιης ή ψυχρής εθνο-πολιτικής σύγκρουσης, υπάρχουν 4 διασυνδεδεμένα θέματα που μπορούν να θεωρηθούν ως εμπόδια στην ειρηνευτική δημοσιογραφία.

Πρώτον, τα MME είναι κυρίως εμπορικά ιδρύματα που έχουν κυρίως οικονομικά, αλλά και πολιτικά και ιδεολογικά<sup>47</sup> συμφέροντα. Σύμφωνα με έναν γνωστό πολιτικό οικονομολόγο, τον Robert W. McChesney, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν είναι «... λιγότερο επιχείρηση από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση που μεγιστοποιεί το κέρδος»<sup>48</sup>.

44 Elbaz, S. & Bar-Tal, D. (2016) Dissemination of culture of conflict in the Israeli mass media: The wars in Lebanon as a case study (p.6). *The Communication Review*, 19:1, pp1-34, 45 Ibid, p.1

46 Ibid, p.1

47 «Ως ιδεολογία μπορεί να χαρακτηριστεί η προσπάθεια να καθορίσει το νόημα για ορισμένους σκοπούς. Η ιδεολογία είναι λεκτικό που δίνει νόημα σε υλικά αντικείμενα και κοινωνικές πρακτικές καθορίζει και παράγει τον αποδεκτό και κατανοητό τρόπο κατανόησης του κόσμου καθώς αποκλείει τους άλλους τρόπους εκλογίκευσης ως ακατανόητους και αδικαιολόγητους» (Barker, C. (2002). *Making sense of cultural studies central problems and critical debates*. London: SAGE. p.56-57).

48 McChesney, W., R (1999). *Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times* (p.xv). New York: New Press.

Δεύτερον, οι δημοσιογράφοι δεν είναι ελεύθεροι επαγγελματίες που γράφουν ό, τι θέλουν με τον τρόπο που επιθυμούν. Εργάζονται για μέσα ενημέρωσης τα οποία έχουν τα δικά τους συμφέροντα.

Τρίτον, αυτό που ονομάζουμε ειδήσεις είναι πάντα αναφορές σε αρνητικά πράγματα. «Τα κακά νέα έρχονται πρώτα», λέει η Pamela J. Shoemaker και προσθέτει: «Αν οι εξελίξεις είναι αρνητικές, είναι πιο πιθανό να γίνουν ειδήση»<sup>49</sup>. Σύμφωνα με τον Gadi Wolfsfeld, «Όταν όλα τα άλλα είναι ίδια, οι δημοσιογράφοι προτιμούν να λένε ιστορίες για συγκρούσεις. Οι ειδήσεις αφορούν πρώτα και κύρια συγκρούσεις και ταραχές. Οι διαδηλώσεις, η βία, το έγκλημα, οι πόλεμοι και οι καταστροφές προσφέρονται για ειδήσεις. Οι δημοσιογράφοι γίνονται διάσημοι και κερδίζουν βραβεία με την κάλυψη τέτοιων ιστοριών»<sup>50</sup>.

Τέταρτον, τα εγχώρια μέσα ενημέρωσης σε όλο τον κόσμο υιοθετούν συνήθως εθνικιστικές / εθνοκεντρικές απόψεις. Ο πρώην Αμερικανός δημοσιογράφος Jack Fuller το θέτει έτσι: «οι εφημερίδες είναι εθνικιστικοί θεσμοί. Πρέπει να οργανωθούν γύρω από ένα συνεκτικό σύνολο ενδιαφερόντων - ένα από τα οποία είναι γεωγραφικό - και να δημιουργήσουν ένα ακροατήριο. Αυτό ορίζει τις βασικές επιλογές για το τι να γράψουν και πώς να το γράψουν»<sup>51</sup>. Σύμφωνα με τον Fuller, «Οι εφημερίδες μεγαλώνουν στο έδαφος της κοινότητας. Πάντοτε ήταν ένα είδος Καθημερινοί Εμείς»<sup>52</sup>. Τα εθνοκεντρικά / εθνικιστικά χαρακτηριστικά των ειδήσεων και των ειδησεογραφικών μέσων θυμίζουν επίσης μια άλλη συζήτηση σχετικά με τη «δημοσιογραφία στις υπηρεσίες» μιας χώρας / κράτους / έθνους / κοινότητας σε περιόδους σύγκρουσης / πολέμου / πιθανότητας πολέμου / εθνικής ασφάλειας.

Ο Tamar Liebes υποστηρίζει ότι η δυσκολία των δημοσιογράφων να εκπροσωπούν τις απόψεις της άλλης πλευράς πηγάζει από το γεγονός ότι

49 Shoemaker, P. (2006). News And Newsworthiness: A Commentary (p.106). Communications, 31, 105-111

50 Wolfsfeld, G. (2004). Media and Path to Peace (p.15). Cambridge: Cambridge University Press.

51 Fuller, J. (1996). News values: Ideas for an information age (p.91). Chicago: University of Chicago Press.

52 Ibid, p.228

«... η σύγκρουση καθιστά φυσικά και ψυχολογικά δύσκολο η προσέγγιση της άλλης πλευράς, ότι οι δημοσιογράφοι πρέπει να λένε ιστορίες που είναι σχετικές και οικείες στο κοινό τους, και έτσι οι δημοσιογράφοι, καλώς ή κακώς, είναι υπηρέτες της κουλτούρας τους»<sup>53</sup>. Οι δημοσιογράφοι όντες υπάλληλοι της κουλτούρας ή του έθνους/κοινότητας τους, αντιμετωπίζουν ένα δίλημμα, το οποίο πολύ καλά περιγράφουν ο Zandberg και ο Negier ως εξής: «... οι δημοσιογράφοι είναι μέλη δύο κοινοτήτων ταυτόχρονα: της επαγγελματικής κοινότητας και της εθνικής. Η ιδεολογία της κάθε κοινότητας έρχεται σε αντίθεση με την άλλη. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δημοσιογράφοι βρίσκονται εγκλωβισμένοι μεταξύ του έθνους και του επαγγέλματος»<sup>54</sup>. Γιατί δεν μπορούν οι δημοσιογράφοι να επικρίνουν τους πολέμους που κηρύσσονται ή τους οποίους κάνει η χώρα τους; Απλώς και μόνο επειδή σε τέτοιες περιόδους η κριτική προσέγγιση φέρνει τους δημοσιογράφους στη θέση να αμφισβητείται ο «πατριωτισμός»<sup>55</sup> τους ή η «αφοσίωση»<sup>56</sup> τους στη χώρα τους.

**Θα είναι άδικη η όποια κριτική ανάλυση της συμπεριφοράς των δημοσιογράφων χωρίς να συσχετιστεί αυτή με τα μέσα ενημέρωσης για τα οποία εργάζονται.** Τα ίδια τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε περιόδους πολέμου αποπνέουν συναισθήματα πατριωτισμού, όπως υποστηρίζουν οι Hammond και Herman: «Τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης των περισσότερων χωρών τακτικά ακολουθούν μια πατριωτική πορεία όταν οι κυβερνήσεις τους έχουν πάει σε πόλεμο και έχουν βοηθήσει να αυξηθεί ο πολεμικός πυρετός»<sup>57</sup>. Ο Wolfsfeld ισχυρίζεται ότι τα εγχώρια μέσα ενημέρωσης ακολουθούν πάντα μια «εθνοκεντρική άποψη του κόσμου», κάτι που διευκολύνει τους πολιτικούς να προκαλέσουν πολέμους. Ο Wolfsfeld προσθέτει ότι: «Οι δημοσιογράφοι που δεν εμφανίζουν επαρκή «πατριωτισμό» κατά τη διάρκεια

53 Liebes, T. (2004). Reporting the Arab-Israeli conflict: how hegemony works (p.1). London: Routledge.

54 Zandberg, E., & Neiger, M. (2005). Between the nation and the profession: journalists as members of contradicting communities (p.131). Media, Culture & Society, 27(1), 131-141.

55 Rubin, D. (1990) The news media and peace (p.21), Peace Review: A Journal of Social Justice, 2:2, 20-23,

56 Tumber, H. (2005). Prisoners of news values?: journalists, professionalism, and identification in times of war (p.201). In Allan, S., & Zelizer, B. (Eds.). Reporting war: journalism in wartime. London: Routledge.

57 Hammond, P., & Herman, E. S. (2001). Degraded capability: the media and the Kosovo crisis (p.200). London: Pluto Press.

τέτοιων συγκρούσεων είναι πιθανό να γίνουν εξαιρετικά λαομίσητοι»<sup>58</sup>. Οι δημοσιογράφοι που αντιτίθενται στις κυρίαρχες εθνοκεντρικές απόψεις στον πολιτισμικό τους κύκλο, όχι μόνο γίνονται λαομίσητοι, αλλά πιο πιθανό βάζουν σε κίνδυνο ακόμα και τη ζωή τους.

Οι δημοσιογράφοι δεν αντιμετωπίζουν μόνο τους κινδύνους που συνδέονται με την κοινωνική και πολιτική πίεση, καθιστώντας τους πιο πιθανό να υιοθετήσουν πατριωτικούς τόνους. Είναι επίσης μέλη των κοινωνιών τους και έχουν γαλουχηθεί σε αυτές τις πατριωτικές απόψεις, τους κανόνες και τους τόνους. Αυτή η γαλούχηση σε συγκεκριμένους τρόπους σκέψης για τον κόσμο εξηγεί εν μέρει γιατί φαντάζει λογική και ορθολογιστική η ειδησεογραφία για μια σύγκρουση, από την άποψη της κοινότητας / κοινωνίας / κράτους / έθνους του δημοσιογράφου - οδηγώντας αναπόφευκτα σε μια σπάνια αμφισβητούμενη «εθνοκεντρική άποψη του κόσμου».

Ο άλλος βασικός λόγος για τον οποίο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι δημοσιογράφοι υιοθετούν και αντιπροσωπεύουν τις «εθνοκεντρικές απόψεις του κόσμου» είναι η μεγάλη εξάρτηση τους από επίσημες πηγές κατά τη διάρκεια κρίσης, πολέμου ή πιθανότητας πολέμου - με άλλα λόγια ζητήματα που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια. Ο John Zaller και ο Dennis Chiu (1996, σελ. 385), που αποκαλούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τον «μικρό βοηθό της κυβέρνησης», ισχυρίζονται ότι:

«... οι δημοσιογράφοι δυσκολεύονται να ασκήσουν κριτική στην δράση της κυβέρνησης κατά τη διάρκεια κρίσεων στην εξωτερική πολιτική. Έχουν να αντιμετωπίσουν όχι μόνο τους αξιωματούχους που αγωνίζονται για τον έλεγχο των ειδήσεων, αλλά και με το φόβο ότι η σκληρή αρθρογραφία θα υπονομεύσει την ικανότητα της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει την κρίση. Ως αποτέλεσμα, οι δημοσιογράφοι συχνά απλώς καταλήγουν να στηρίζουν την κυβέρνηση και οποιαδήποτε πολιτική αυτή ευνοεί»<sup>59</sup>

Συνοψίζοντας την έρευνα που διεξάγεται παγκοσμίως, ο Gadi Wolfsfeld αναφέρει ότι «τα MME γενικώς τείνουν να «συσπειρώνονται» γύρω από

58 Wolfsfeld, G. (2007). The role of the news media in conflict and peace: Towards a more general theory. In Grimm J. & Vitouch, P. (Eds.) War and crisis journalism: Empirical results – political contexts. Wisbaden, Germany: Verlag

59 Zaller, J., & Chiu, D. (1996). Government's little helper: U.S. press coverage of foreign policy crises, 1945–1991 (p385). Political Communication, 13(4), 385-405.



τη σημαία «προς υποστήριξη των κυβερνήσεων τους, ειδικά κατά τα πρώτα στάδια (διεθνών) συγκρούσεων»<sup>60</sup>. Ο Yoram Peri ισχυρίζεται επίσης ότι «οι δημοσιογράφοι έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε διάφορες πηγές στην εκπαίδευση, την οικονομία, τον αθλητισμό και τον πολιτισμό, όταν όμως πρόκειται για την εθνική ασφάλεια, οι πηγές πληροφόρησης είναι λίγες και η πρόσβαση σε αυτές είναι ελεγχόμενη»<sup>61</sup>. Επιπλέον, ο Ρούμπιν επαναλαμβάνει αυτή τη θέση όταν εξηγεί την υποστήριξη των μέσων ενημέρωσης για το κράτος όταν διακυβεύονται θέματα εθνικής ασφάλειας:

Στον τομέα της εθνικής ασφάλειας, ο τύπος ακολουθεί την κρατιστική άποψη. Οι δημιουργοί ειδήσεων είναι σχεδόν αποκλειστικά κορυφαίοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι με πρόσβαση σε μυστικά· καθορίζουν τι είναι είδηση χειραγωγώντας επιλεκτικά τις πληροφορίες. Σπανίως ακούμε την φωνή της κοινωνίας των πολιτών σε ειδήσεις που αφορούν την εθνική ασφάλεια<sup>62</sup>.

Αυτοί οι παράγοντες λειτουργούν αποτρεπτικά στους δημοσιογράφους που ασχολούνται με την ειρηνευτική δημοσιογραφία ακριβώς όταν αυτή χρειάζεται περισσότερο. Παρόλα αυτά, ποια είναι τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν όσοι ασχολούνται με αυτά τα ζητήματα προκειμένου να γίνουν ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι;

*Ειρηνευτική Δημοσιογραφία ... Πώς γίνεται;*

## **7. Τι να θυμάστε κατά την αναφορά συγκρούσεων**

Όλη η δημοσιογραφία είναι μορφή αναπαράστασης - η ειρηνευτική δημοσιογραφία δεν αποτελεί εξαίρεση. Όπως ισχυρίζεται ο Majid Tehrenian<sup>63</sup>, οι δημοσιογράφοι πρέπει να προβληματιστούν εάν το έργο τους θα αποτελεί μέρος του προβλήματος ή μέρος της λύσης - ανοίγοντας δυνατότητες για μη βίαιες λύσεις στις συγκρούσεις:

60 Wolfsfeld, G. (2008). Political Conflict (p.573). In Kaid, L., L., & Holtz-Bacha, C. (Eds.) Encyclopedia of Political Communication, vol. 1 & 2, USA: Sage Publications.

61 Peri, Y. (2007). Intractable Conflict and the Media (p.84). Israel Studies, 12(1), 79-102.

62 Rubin, D. (1990) The news media and peace (p.22), Peace Review: A Journal of Social Justice, 2:2, 20-23,

63 Tehranian, M. (2002). "Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics. Press/Politics, 7(2): 58-83.

«Η δημοσιογραφία είναι αναπαράσταση και η δική σου αναπαράσταση των συγκρούσεων μπορεί να αποτελέσει μέρος του προβλήματος εάν επιδεινώνει το διχασμό και τα μίση»· επομένως, «Να ασκείτε πάντα την επαγγελματική δεοντολογία των μέσων ενημέρωσης για την ακρίβεια, την φιλαλήθεια, τη δικαιοσύνη και το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας»<sup>64</sup>

«Η μεροληψία είναι ενδημική στις ανθρώπινες συνθήκες. Εσείς, τα δικά σας μέσα ενημέρωσης και οι πηγές σας δεν αποτελούν εξαιρέσεις... Έτσι «καλλιεργείστε την αίσθηση του σκεπτικισμού» και «ξεπεράσετε τις δικές σας εθνικές, εθνικές ή ιδεολογικές προκαταλήψεις για να δείτε και να εκπροσωπήσετε ακριβοδίκαια τα μέρη στις ανθρώπινες συγκρούσεις»<sup>65</sup>

Επί πλέον; Συνειδητοποιήστε ότι «Ο τρόπος παρουσίασης των συγκρούσεων μπορεί να αποτελέσει μέρος της λύσης εάν απασχολεί τις δημιουργικές τάσεις σε οποιαδήποτε ανθρώπινη σύγκρουση για αναζήτηση κοινού εδάφους και μη βίαιων λύσεων»<sup>66</sup>

### *Πώς να προσεγγίσετε τα συγκρουόμενα μέρη ...*

1) Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι πρέπει να αποφεύγουν τις απλουστεύσεις· πρέπει να αποφεύγουν την **απλοποίηση μιας σύγκρουσης σε δύο μέρη ή δύο εμπλεκόμενους - απλοποιώντας μια διαδικασία σε «εμάς και αυτούς» ή «κακοί εναντίον καλών»**. Καθορίζοντας μια πλευρά ως «καλή» μας ενθαρρύνει να βλέπουμε την άλλη πλευρά ως «κακή», κάτι το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να δικαιολογήσει τη βία ή τον πόλεμο εναντίον της<sup>67</sup>. «Η δημοσιογραφία της ειρήνης είναι προληπτική, εξετάζοντας τα αίτια των συγκρούσεων και καθοδηγώντας τις συζητήσεις για λύσεις»<sup>68</sup>, πολύ πριν από την αύξηση της έντασης ή το ξέσπασμα της βίας.

64 Ibid

65 Ibid

66 Ibid

67 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?. Retrieved from: [https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick\\_Lynch\\_Peace-Journalism.pdf](https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick_Lynch_Peace-Journalism.pdf)

68 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

2) Οι δημοσιογράφοι της ειρήνης δεν είναι παρτιζάνοι... Όταν γράφουν για μια σύγκρουση, «επιδιώκουν να ενώσουν τις πλευρές, αντί να τις χωρίσουν»<sup>69</sup>. Τι σημαίνει αυτό στην πράξη; Λοιπόν, «αποφύγετε πάντα να εστιάζετε σε ότι διαιρεί τις πλευρές, τις διαφορές μεταξύ αυτών που λένε ότι θέλουν. Αντ' αυτού, προσπαθήστε να κάνετε ερωτήσεις που μπορεί να αποκαλύψουν περιοχές κοινού ενδιαφέροντος και να γράφετε την αναφορά σας με απαντήσεις που υποδηλώνουν ότι μπορούν να υπάρχουν κοινοί ή έστω συμβατοί στόχοι»<sup>70</sup>

3) Προσπαθήστε «να προσδιορίσετε τις απόψεις και τα συμφέροντα όλων των μερών στις ανθρώπινες συγκρούσεις. Δεν υπάρχει μόνο αλήθεια; υπάρχουν πολλές αλήθειες»<sup>71</sup>

**4) Να είστε κριτικοί / σκεπτικοί σχετικά με κείμενα / ανακοινώσεις / αφηγήσεις που προέρχονται από διαφορετικές πλευρές.**

«- Τα κείμενα / αφηγήσεις των αντιμαχόμενων πλευρών πρέπει να αναφέρονται μαζί με τα αντίστοιχα αφηγήματα των άλλων πλευρών.

- Υπάρχουν συνήθως υποκείμενα όπου κρύβονται ή είναι ενσωματωμένες άλλες προθέσεις: προσπαθήστε να τις εντοπίσετε μέσω της ερευνητικής δημοσιογραφίας.

- Το ανοικτό κείμενο μπορεί να είναι πρόσχημα ή μόνο (πολύ) μερική αλήθεια.

- Υπάρχει πάντα ένας συσχετισμός, στον ευρύτερο σχηματισμό των συγκρούσεων των πλευρών και των στόχων και των ζητημάτων: προσπαθήστε να τα εντοπίσετε όλα!

- Υπάρχουν βαθύτερα κείμενα, στο συλλογικό υποσυνείδητο / βαθιές κουλτούρες των πλευρών: μελετήστε το φύλο, την τάξη, τους εθνικούς μύθους!»<sup>72</sup>

69 Ibid

70 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?

71 Tehranian, M. (2002). "Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics. Press/Politics, 7(2): 58-83.

72 Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. GMJ: Mediterranean Edition. 1(2)

5) “Αποφύγετε να εστιάζετε αποκλειστικά στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις κακές πράξεις και τα παραπτώματα μόνο της μιας πλευράς. Αντ’ αυτού, προσπαθήστε να **κατονομάσετε όλους τους παραβάτες** και να αντιμετωπίζετε εξίσου σοβαρά τους ισχυρισμούς όλων των εμπλεκόμενων πλευρών σε μια σύγκρουση»<sup>73</sup>

6) «**Αποφεύγετε να κατηγορείτε κάποιον ότι «αυτός το ξεκίνησε»**. Αντ’ αυτού προσπαθήστε να εξετάσετε πώς τα κοινά προβλήματα και τα ζητήματα οδηγούν σε συνέπειες στις οποίες όλα τα μέρη λένε ότι ποτέ δεν αποσκοπούσαν»<sup>74</sup>

7) Αποφύγετε να αντιμετωπίσετε μια σύγκρουση όπως έναν ποδοσφαιρικό αγώνα ή ένα παιχνίδι με μηδενικό άθροισμα. Αντ’ αυτού προσπαθήστε μέσω της προσέγγισης win-win να διερευνήσετε τι θα κερδίσουν οι πλευρές με μια ειρηνική λύση

Πηγές ... γιατί είναι τόσο σημαντικό σε ποιανών τις αφηγήσεις δίνουν φωνή οι δημοσιογράφοι;

Οι πολιτικές ελίτ και οι επίσημες πηγές έχουν αποκτήσει μια προνομιακή πρόσβαση σε δημοσιογράφους που περιγράφουν συγκρούσεις. Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι πρέπει να ακολουθήσουν μια διαφορετική πορεία όταν πρόκειται να χρησιμοποιήσουν πηγές για να μιλήσουν για μια σύγκρουση.

8) Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι πρέπει να είναι πιο «**ανθρωποκεντρικοί**» στην ειδησεογραφία τους αντί να προσανατολίζονται στην «ελίτ». Τι σημαίνει αυτό στην πράξη; Λοιπόν, ένας ειρηνευτικός δημοσιογράφος “δίνει φωνή στις σιωπηλές μάζες, αντί να γράφει μόνο για τους ελίτ και εκ μέρους εκείνων που βρίσκονται στην εξουσία”<sup>75</sup>

---

73 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?.

74 Ibid.

75 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

9) **Αφήστε τους απλούς ανθρώπους να μιλήσουν ...** «Δώστε φωνή στους καταπιεσμένους και ειρηνοποιούς για να τους εκπροσωπήσετε και να τους ενισχύσετε»<sup>76</sup>

10) Αλλά: «Μην είστε όμηροι μίας πηγής, ιδιαίτερα εκείνες των κυβερνήσεων οι οποίες ελέγχουν τις πηγές πληροφοριών.»<sup>77</sup> Με άλλα λόγια, **«Απορρίψτε την επίσημη προπαγάνδα και αντ' αυτού αναζητήστε γεγονότα από όλες τις πηγές»**<sup>78</sup>.

11) **“Αποφύγετε να επιτρέψετε στα μέρη να αυτοπροσδιοριστούν παραθέτοντας τις επαναδιατυπώσεις γνωστών απαιτήσεων ή θέσεων των ηγετών τους.** Αντ' αυτού, ερευνήστε τους βαθύτερα τους στόχους: Πώς επηρεάζονται οι άνθρωποι από τη σύγκρουση στην καθημερινή ζωή; Τι θέλουν να αλλάξει; Είναι η θέση που διατύπωσαν οι ηγέτες τους ο μόνος ή ο καλύτερος τρόπος για να επιτευχθούν οι αλλαγές που θέλουν; Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην ενδυνάμωση των πλευρών να διευκρινίσουν και να διατυπώσουν τους στόχους τους και να καταστήσουν πιο πιθανά τα δημιουργικά αποτελέσματα”<sup>79</sup>.

12) Αποφύγετε να περιμένετε για ηγέτες από την πλευρά “μας” να προτείνουν ή να προσφέρουν λύσεις. Αντ' αυτού **συλλέξτε και ερευνήστε ειρηνευτικές πρωτοβουλίες από όπου κι αν προέρχονται αυτές.**<sup>80</sup>

13) «Ψάξτε και γράψτε για ειρηνευτικές προτάσεις, υπάρχουν περισσότερες απ' ότι αναμένεται. **Μην ξεγελαστείτε από την ιδέα ότι η ειρήνη πρέπει να έρθει από τις κυβερνήσεις:** οι κυβερνήσεις έχουν μεν σημασία, οι αποφάσεις τους όμως είναι κενές αν δεν υποστηριχθούν από τα δημόσια αισθήματα και την κοινωνία των πολιτών. Μέσω ερωτήσεων καλέσετε τους ανθρώπους να κάνουν προτάσεις και εισηγήσεις. η ειρήνη ανήκει σε όλους, όχι μόνο στην τάξη των πολιτικών»<sup>81</sup>

76 Tehranian, M. (2002). “Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics. Press/Politics, 7(2): 58-83.

77 Ibid

78 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

79 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?.

80 Ibid

81 Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. GMJ: Mediterranean Edition. 1(2)

14) **Ερευνήστε τι υπέφεραν τα απλά μέλη άλλων κοινοτήτων / πλευρών κατά τη διάρκεια αυτής της σύγκρουσης:** αυτό θα συμβάλει στη δημιουργία συμπάθειας / συναίσθησης με τις άλλες κοινότητες. Η ειρηνευτική δημοσιογραφία μπορεί να δημιουργήσει μια γέφυρα για τους ανθρώπους να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνο «εμείς» που υπέφεραν από την σύγκρουση.

### *Γλώσσα ... Κάθε λέξη έχει σημασία ...*

15) «Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι **επιλέγουν προσεκτικά και αναλύουν τις λέξεις** που χρησιμοποιούν, κατανοώντας ότι απρόσεκτα επιλεγμένες λέξεις είναι συνήθως εμπρηστικές»<sup>82</sup>.

16) Αποφύγετε τη χρήση **συναισθηματικών λέξεων**, γλώσσας που θυματοποιεί, επίθετα που δαιμονοποιούν!<sup>83</sup> **ΑΠΟΦΥΓΕΤΕ** το λεκτικό του μίσους και κατηγοριών προς την άλλη πλευρά!

17) «**Μη υπερβάλλετε καταστάσεις χρησιμοποιώντας έντονο λεκτικό.** Κρατείστε την σκληρή γλώσσα μόνο για τη σοβαρότερη κατάσταση»<sup>84</sup>

18) «Παραθέστε σωστά τα μέρη. **Μην χρησιμοποιείτε «ισχυρισμούς» για ένα μέρος και «ερμηνείες» για το άλλο»**<sup>85</sup>

19) «**Αποφύγετε να παρουσιάσετε μια άποψη ή έναν ισχυρισμό σαν ένα αποδεδειγμένο γεγονός.**

Αντ 'αυτού πείτε στους αναγνώστες σας ή στο ακροατήριό σας ποιος είπε τι».<sup>86</sup>

**20) Αποφύγετε να χρησιμοποιήσετε αποσπάσματα / επικεφαλίδες που μπορούν να κλιμακώσουν την ένταση μεταξύ των αντιμαχόμενων μερών.**

82 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

83 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?.

84 Lee, S. T., & Maslog, C. C. (2005). War or Peace Journalism? Asian Newspaper Coverage of Conflicts. Journal of Communication, 55(2), 311-329

85 Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. GMJ: Mediterranean Edition. 1(2)

86 McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?.

21) **Αρνηθείτε να συμμετέχετε** στο παιχνίδι επίρριψης ευθυνών της πολιτικής ελίτ... Βεβαιωθείτε ότι το κοινό σας κατανοεί το περιεχόμενο των διαφωνιών.

22) Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι **προσφέρουν βάθος και περιεχόμενο**, και όχι απλώς επιφανειακές και εντυπωσιακές περιγραφές βίας και συγκρούσεων<sup>87</sup>.

23) «Οι ειρηνευτικοί δημοσιογράφοι **προσφέρουν αντι-αφηγήσεις** που καταρρίπτουν τα στερεότυπα, τους μύθους και τις λανθασμένες αντιλήψεις που δημιουργούνται ή διαιωρίζονται από τα μέσα ενημέρωσης»<sup>88</sup>. Κάντε ένα βήμα προς τα εμπρός και «προκαλέστε τον εαυτό σας και το κοινό σας ... πηγαίετε πέραν της εύκολης αφήγησης»<sup>89</sup>

24) Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό· οι δημοσιογράφοι που ισχυρίζονται ότι «γράφουν μόνο τα γεγονότα» πρέπει να θυμούνται τον ισχυρισμό του Johan Galtung:

- Τα γεγονότα είναι πάντα επιλεγμένα: ως εκ τούτου, **επιλέξτε και θέματα ειρήνης!**
- Τα γεγονότα συχνά διαστρεβλώνονται από την εκδήλωση μέχρι την εκτύπωση τους, **να είστε πάντα σε επιφυλακή!**
- Τα γεγονότα συχνά αποσιωπούνται: αυτό πρέπει αποφεύγεται ακόμα κι όταν τα γεγονότα αντιτίθενται στα ειρηνικά αποτελέσματα και τις διαδικασίες!<sup>90</sup>

87 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

88 Youngblood S. (2017). Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions, (p.6). New York: Routledge.

89 Plaut, S. (2014). "Fact based storytelling" or fact based activism? Tensions, strategies and next steps of human rights and journalism. In Mihr, A., & Gibney, M. (Eds.) Sage handbook of human rights. Thousand Oaks, CA: Sage

90 Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. GMJ: Mediterranean Edition. 1(2)

## 8. Κυπριακά έντυπα μέσα ενημέρωσης και η προσέγγισή τους στη σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων

Η εισαγωγή των έντυπων μέσων στην Κύπρο προκάλεσε την αντιπαράθεση μεταξύ των ελίτ των δύο κοινοτήτων. Η πρώτη ελληνοκυπριακή εφημερίδα ΚΥΠΡΟΣ (CYPRUS) δημοσιεύτηκε το 1878 αμέσως μετά την έναρξη της βρετανικής κυριαρχίας στο νησί<sup>91</sup>. Εθνικιστικές ιδέες όπως της ένωσης [ένωση με την Ελλάδα] που εκφράζονταν στις πρώτες ελληνοκυπριακές εφημερίδες προκάλεσαν αντιδράσεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα οι οποίες απάντησαν δημοσιεύοντας τις πρώτες τουρκοκυπριακές εφημερίδες<sup>92</sup>. Οι Παπαδημήτρης και Σοφοκλέους δηλώνουν επίσης ότι «η δημοσίευση των πρώτων ελληνοκυπριακών εφημερίδων, τα εθνικιστικά τους άρθρα και η συνεχής προώθηση του αιτήματος για Ένωση με την Ελλάδα προκάλεσαν ως επόμενο την ανησυχία και την αντίδραση των Τουρκοκυπρίων, οι οποίοι επεδίωξαν να δημοσιεύσουν δικές τους εφημερίδες ώστε να ανταγωνισθούν στα αιτήματα των Ελληνοκυπρίων και να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους»<sup>93</sup>.

Ο Τουρκοκυπριακός Τύπος και ο Ελληνοκυπριακός Τύπος είχαν διαφορετικές λειτουργίες καθ' όλη την ιστορία τους. Ένα κοινό τους χαρακτηριστικό όμως είναι ότι αποτελούσαν μέσα διεξαγωγής «εθνικού αγώνα». Όπως υποστηρίζει ο Bekir Azgin, «ο Τουρκοκυπριακός Τύπος έχει μια παραδοσιακή προσέγγιση της «εθνικής πάλης». Ένας δημοσιογράφος είναι ταυτόχρονα πολιτικός. Παίρνει θέση και σκοπεύει στην προστασία της χώρας και της κοινότητας του»<sup>94</sup>. Ο προηγούμενος πρόεδρος της Ένωσης Τουρκοκυπρίων Δημοσιογράφων, Cenk Mutluyakali, αναφέρει στον πρόλογο ενός πρόσφατα δημοσιευμένου βιβλίου ότι η αποστολή του Τουρκοκυπριακού Τύπου δεν περιορίζεται στη δημοσιογραφία: είναι επίσης μερικές φορές ένα «εργαλείο

91 Papademetris, P. & Sophokleous, A. (1991). Mass Media in Cyprus. Nicosia: Republic of Cyprus Press and Information Office.

92 Azgin, B. (2009). Geçmişten günümüze Kıbrıslı Türk yazılı basını. In Aliefendioglu, H. & Kara, N. (Eds.). Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil. Ankara: Dipnot Yayınları.

93 Papademetris, P. & Sophokleous, A. (1991). p.21

94 Azgin, B. (2009). Geçmişten günümüze Kıbrıslı Türk yazılı basını (p.36). In Aliefendioglu, H. & Kara, N. (Eds.). Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil. Ankara: Dipnot Yayınları.



αγώνα» που χρησιμοποιείται για να αντιταχθεί στη βρετανική αποικιακή διοίκηση και άλλοτε παρέχει κινητήρια υποστήριξη κατά τις διακοινοτικές συγκρούσεις<sup>95</sup>. Οι Παπαδημήτρης και Σοφοκλέους περιγράφουν τον ρόλο του Ελληνοκυπριακού Τύπου κατά τη διάρκεια του 1955-59 με παρόμοιους όρους, υποστηρίζοντας ότι «οι Ελληνοκύπριοι δημοσιογράφοι ήταν ταυτόχρονα μαχητές της ελευθερίας [κατά της βρετανικής αποικιακής διοίκησης]»<sup>96</sup>.

Μετά την ανεξαρτησία, τόσο ο Τουρκοκυπριακός όσο και ο Ελληνοκυπριακός Τύπος, ακολουθώντας τα βήματα των ελίτ των κοινοτήτων τους, συνέχισαν να λειτουργούν ως οχήματα για τον «εθνικό αγώνα» όπως συνεχίζουν να κάνουν μέχρι σήμερα. Αρκετοί μελετητές των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην Κύπρο, όπως οι Bekir Azgin, Mashoed Bailie, Sanem Şahin, Metin Ersoy και ο Χριστόφορος Χριστοφόρου, υποστήριξαν ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στην Κύπρο κλιμακώνουν τη σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Η πρώτη ακαδημαϊκή έρευνα για την ειρηνευτική δημοσιογραφία στην Κύπρο, διεξήχθη από τον Metin Ersoy, ως διατριβή MA, υπό την εποπτεία του Süleyman İrvan το 2003.

Τα ελληνοκυπριακά και τουρκοκυπριακά μέσα ενημέρωσης, όπως και τα MME σε όλο τον κόσμο, ενδιαφέρονται περισσότερο για την παραγωγή ειδησεογραφικών ειδήσεων με γνώμονα τις συγκρούσεις. Τα τουρκοκυπριακά και ελληνοκυπριακά μέσα κατασκευάζουν συνήθως τις ιστορίες τους από την οπτική γωνιά ή τις κυρίαρχες ιδεολογίες των αντίστοιχων κοινοτήτων τους και αυτό συνήθως παράγει μια μονόπλευρη προοπτική, με κατηγορίες να εκτοξεύονται στην «άλλη πλευρά». Τέτοιες πρακτικές είναι αυτό που ο Galtung όρισε ως «προσέγγιση της πολεμικής δημοσιογραφίας».

Παρότι μια έρευνα στη βάση ερωτηματολογίου κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το 76,6% των Τουρκοκύπριων δημοσιογράφων υποστηρίζουν

95 Mutluyakalı, C. (2012). Sunuş. In Akcansoy, Y., Koruroglu, A. & Ertac, G. (Eds.). Kıbrıs Türk Basın Tarihi.

96 Papademetris, P. & Sophokleous, A. (1991). Mass Media in Cyprus (p.18). Nicosia: Republic of Cyprus Press and Information Office.

την ειρηνευτική δημοσιογραφία<sup>97</sup>, υπάρχουν αρκετές άλλες μελέτες που καταδεικνύουν τον συγκρουσιακό προσανατολισμό μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων δημοσιογράφων και των μέσων ενημέρωσης των δύο κοινοτήτων<sup>98</sup>. Η πρόσφατη μελέτη του Ersoy (2010) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «η κάλυψη ειδήσεων στην Κύπρο δεν συμβάλλει στην οικοδόμηση της ειρήνης».

## 9. Προς την ειρηνευτική δημοσιογραφία στην Κύπρο

Η Κύπρος, ως χώρα μισό σχεδόν αιώνα μετά τις συγκρούσεις, χρειάζεται σίγουρα μια μεταμόρφωση των συγκρούσεων με ειρηνικούς όρους. Αυτό μπορεί να διευκολυνθεί μέσω της πρακτικής της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας όπου αποκαλύπτονται μη βίαιες επιλογές για την επίλυση συγκρούσεων.

Είναι πλέον ο καιρός οι δημοσιογράφοι στην Κύπρο να «προχωρήσουν πέρα από την εύκολη αφήγηση»<sup>99</sup> προκαλώντας τον εαυτό τους και τους αναγνώστες τους. Η εύκολη αφήγηση στην Κύπρο, και στις δύο πλευρές, είναι η επίρριψη ευθυνών, και η δαιμονοποίηση της «άλλης πλευράς» και η επικέντρωση στα «δίκαια» μας σε όλα τα ζητήματα. Είναι καιρός οι Τουρκοκύπριοι και οι Ελληνοκύπριοι δημοσιογράφοι / δημοσιογράφοι να ξεπεράσουν την εύκολη αφήγηση.

Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, πρέπει να υπάρξουν εργαστήρια και εκπαιδευτικά προγράμματα για τη ειρηνευτική δημοσιογραφία τα οποία θα απευθύνονται στους δημοσιογράφους και τους εργαζόμενους στα μέσα

97 Ersoy, M. (2006). Peace Journalism in Cyprus. Retrieved 30 April 2007 from: <http://mediaif.emu.edu.tr/metin>

98 Bailie, M. & Azgin, B. (2008). A barricade, a bridge and a wall: Cypriot journalism and the mediation of conflict in Cyprus. *The Cyprus review*, Vol 20 (1): 57-91.; Bailie, M & Azgin, B. (2009). Cypriot media and the production of conflict: newsworthiness versus the possibility of peace communication. In Diez, T & Tocci, N (Eds.). *Cyprus: A conflict at crossroads*. Manchester and New York: Manchester University Press; Christophoros, C. & Şahin, S. & Pavlou, S. (2010) *Media Narratives, Politics and the Cyprus Problem*, PRIO Report, 1. Nicosia: PRIO Cyprus Centre; Ersoy, M (2010). *Peace Journalism and News Coverage on the Cyprus Conflict*. *The Muslim World*, Vol (100): 78-99.

99 Plaut, S. (2014). "Fact based storytelling" or fact based activism? Tensions, strategies and next steps of human rights and journalism. In Mihr, A., & Gibney, M. (Eds.) *Sage handbook of human rights*. Thousand Oaks, CA: Sage

ενημέρωσης από τις δύο πλευρές της διαίρεσης. Επιπλέον, οι σχολές μέσω των επικοινωνίας και επικοινωνίας των πανεπιστημίων στην Κύπρο μπορούν να αυξήσουν τον αριθμό των μαθημάτων της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας στα προγράμματα σπουδών τους.

## βιβλιογραφικές αναφορές

- Alankuş, Sevda (2005) Barış Üzerine. Retrieved from [http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris\\_Gazeteciligi/Baris%20%C3%BCzerine.%20sevda%20alankus.pdf](http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/bahar2006/Baris_Gazeteciligi/Baris%20%C3%BCzerine.%20sevda%20alankus.pdf)
- Azgin, B. (2009). Geçmişten günümüze Kıbrıslı Türk yazılı basını. In Aliefendioğlu, H. & Kara, N. (Eds.). *Kuzey Kıbrıs'ta Medya ve Temsil*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bailie, M. & Azgin, B. (2008). A barricade, a bridge and a wall: Cypriot journalism and the mediation of conflict in Cyprus. *The Cyprus review*, Vol 20 (1): 57-91.
- Bailie, M & Azgin, B. (2009). Cypriot media and the production of conflict: newsworthiness versus the possibility of peace communication. In Diez, T & Tocci, N (Eds.). *Cyprus: A conflict at crossroads*. Manchester and New York: Manchester University Press
- Barker, C. (2002). *Making sense of cultural studies central problems and critical debates*. London: SAGE.
- Bar-Tal, D. (2010). Culture of conflict: Evolvement, institutionalization, and consequences. In Schwarzer, R., & Frensch, P. A. (Eds.). *Personality, human development, and culture: international perspectives on psychological science* (Vol. 2). Hove: Psychology Press.
- Bar-Tal, D. (2012). Culture of Conflict. In Christie, D. J. (Eds.). *The encyclopedia of peace psychology*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Bratic, V. (2008). Examining peace oriented media in areas of violent conflict. *Internal Communication Gazette*, Vol 70 (6): pp. 487-503.
- Christophoros, C. & Şahin, S. & Pavlou, S. (2010) *Media Narratives, Politics and the Cyprus Problem*, PRIO Report, 1. Nicosia: PRIO Cyprus Centre;
- Coleman, P. T. (2006). Intractable Conflict. In Coleman, P. T., Deutsch, M., & Marcus, E. C. (Eds.). *The handbook of conflict resolution: theory and practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Elbaz, S. & Bar-Tal, D. (2016) Dissemination of culture of conflict in the Israeli mass media: The wars in Lebanon as a case study (p.6). *The Communication Review*, 19:1, pp1-34,

- Ellis, D. (2014). Ethnopolitical conflict. Key Concepts in Intercultural Dialogue, No.32. Retrieved from <https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2014/09/key-concept-ethnopolitical-conflict.pdf>
- Ersoy, M. (2006). Peace Journalism in Cyprus. Retrieved from: <http://mediaif.emu.edu.tr/metin>
- Ersoy, M (2010). Peace Journalism and News Coverage on the Cyprus Conflict. The Muslim World, Vol (100): 78-99.
- Fuller, J. (1996). News values: Ideas for an information age. Chicago: University of Chicago Press.
- Galtung, J. (1964). Editorial. Journal of Peace Research. Volume 1, Issue 1.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace and Peace Research. Journal of Peace Research Volume 6, Issue 3.
- Galtung, J. (1998). High Road, Low Road: Charting the course for Peace Journalism Retrieved from: <http://journals.co.za/content/track2/7/4/EJC111753>
- Galtung, J. (2000). Task of Peace Journalism. Ethical Perspectives 7, Vol 2-3.
- Galtung, J. (2006). Peace Journalism as an Ethical Challenge. GMJ: Mediterranean Edition. 1(2)
- Galtung J., Fischer D. (2013) Positive and Negative Peace (p.174). In: Johan Galtung. SpringerBriefs on Pioneers in Science and Practice, vol 5. Springer, Berlin, Heidelberg
- Hamelink, C. (2006). Media and Conflict: Escalating Evil. London: Paradigm Publisher.
- Hammond, P., & Herman, E. S. (2001). Degraded capability: the media and the Kosovo crisis. London: Pluto Press.
- Howard, R. (2004). Conflict Sensitive Journalism. Retrieved from: <https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-csj-handbook-2004.pdf>
- Kriesberg L. and Dayton, W., B. (2012). Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution (4th Ed). United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Lee, P. (2008). “The No-nonsense guide to peace journalism.” World Association of Christian Communication (WACC). Retrieved from: <http://www.waccglobal.org/en/resources/no-nonsense-guides.html>

- Lee, S. T., & Maslog, C. C. (2005). War or Peace Journalism? Asian Newspaper Coverage of Conflicts. *Journal of Communication*, 55(2), 311-329
- Liebes, T. (2004). *Reporting the Arab-Israeli conflict: how hegemony works*. London: Routledge.
- Lowrey, W. (2011). News: once and future institution?. In Lowrey, W., & Gade, P. J. (Eds.). *Changing the news: the forces shaping journalism in uncertain times*. London: Routledge.
- Lucade, M. (2012). Conflict. In “Berghof Glossary on Conflict Transformation 20 notions for theory and practice”. Retrieved from: [http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Books/Book\\_Glossary\\_Chapters\\_en/glossary\\_2012\\_complete.pdf](http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Books/Book_Glossary_Chapters_en/glossary_2012_complete.pdf)
- Lynch, J. [no date], *Peace Journalism for Journalists*, retrieved from: <https://www.transcend.org/tms/about-peace-journalism/2-peace-journalism-for-journalists/>
- Lynch J. (1997). *The Peace Journalism Option*. Retrieved from: <http://www.globalissues.org/article/534/the-peace-journalism-option>
- Lynch, J & McGoldrick, A. (2005). *Peace Journalism*. London: Hawthorn Press.
- Lynch, J. (2008). *Debates in Peace Journalism*. Australia: Sydney University Press
- Lynch, J. (2010). *Peace Journalism*. In Allan, S. (Eds.). *The Routledge Companion to News and Journalism*. New York: Routledge.
- Lynch J. & Galtung, J. (2010). *Reporting Conflict: new directions in peace journalism*. Australia: University of Queensland Press
- Lynch, J. (2013). *A Global Standard for Reporting Conflict*. New York: Routledge.
- Lynch, J. (2016). News coverage, peacemaking and peacebuilding. In Robinson, P., Seib P. &
- Fröhlich, R. (Eds.). *Routledge Handbook of Media, Conflict and Security*. London: Routledge.
- Lynch, J. [Foreword]. (2017). In S. Youngblood (Author), *Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions* (pp. Xv-Xvii). New York: Routledge.

- Puddephatt, A. (2006). Voices of war: Conflict and the role of the media (p.5). Retrieved from: <https://www.mediasupport.org/wp-content/uploads/2012/11/ims-voices-of-war-2006.pdf>
- McChesney, W., R (1999). Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times. New York: New Press.
- McGoldrick, A. & Lynch J. (2000). Peace Journalism: What is it? How to do it?. Retrieved from: [https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick\\_Lynch\\_Peace-Journalism.pdf](https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick_Lynch_Peace-Journalism.pdf)
- Molotch, H., & Lester, M. (1974.). News as Purposive Behavior: On the Strategic Use of Routine Events, Accidents, and Scandals. American Sociological Review, 39(1).
- Mutluyakalı, C. (2012). Sunuş. In Akcansoy, Y., Koruroglu, A. & Ertac, G. (Eds.). Kıbrıs Türk Basın Tarihi. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği
- Okunna, S. C., (2004). Communication and Conflict: A Commentary on the Role of the Media. Africa Media Review, 12 (1).
- Ozguness, N. & Terzis G. (2000). Constraints and Remedies for Journalists Reporting National Conflict: The Case of Greece and Turkey (p.407). Journalism Studies, 1(3): 405-426
- Parenti, M (1993). Inventing Reality: The Politics of News Media (2nd ed). New York: St. Martin's Press.
- Papademetris, P. & Sophokleous, A. (1991). Mass Media in Cyprus. Nicosia: Republic of Cyprus Press and Information Office.
- Peri, Y. (2007). Intractable Conflict and the Media. Israel Studies, 12(1), 79-102.
- Philo, G., Miller, D., & Happer, C. (2015). Circuits of communication and structures of power: The sociology of the mass media. In M. Holborn (Ed.), Contemporary sociology. London, United Kingdom: Polity.
- Plaut, S. (2014). “Fact based storytelling” or fact based activism? Tensions, strategies and next steps of human rights and journalism. In Mihr, A., & Gibney, M. (Eds.) Sage handbook of human rights. Thousand Oaks, CA: Sage
- Relic, D. (2004). The News Media and the Transformation of Ethnopolitical Conflicts. Retrieved from: [http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic\\_handbook.pdf](http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Handbook/Articles/reljic_handbook.pdf)

- Rubin, D. (1990) The news media and peace. *Peace Review: A Journal of Social Justice*, 2:2, pp. 20-23,
- Shoemaker, P. (2006). News And Newsworthiness: A Commentary (p.106). *Communications*, 31, 105-111.
- Tehrani, M. (2002). "Peace Journalism: Negotiating Global Media Ethics. *Press/Politics*, 7(2): 58-83.
- Tumber, H. (2005). Prisoners of news values?: journalists, professionalism, and identification in times of war (p.201). In Allan, S., & Zelizer, B. (Eds.). *Reporting war: journalism in wartime*. London: Routledge.
- Wolfsfeld, G. (2001). *The News Media and Peace process: The Middle East and Northern Ireland*. Washington: USA Institute of Peace.
- Wolfsfeld, G. (2004). *Media and Path to Peace*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wolfsfeld, G. (2007). The role of the news media in conflict and peace: Towards a more general theory. In Grimm J. & Vitouch, P. (Eds.) *War and crisis journalism: Empirical results – political contexts*. Wisbaden, Germany: Verlag
- Wolfsfeld, G. (2008). Political Conflict. In Kaid, L., L., & Holtz-Bacha, C. (Eds.) *Encyclopedia of Political Communication*, vol. 1 & 2, USA: Sage Publications.
- Webel, C. (2007). Introduction: Toward a philosophy and metapsychology of peace. In Webel, C. & Galtung, J. (Eds.). *Handbook of Conflict and Peace Studies*. United Kingdom: Routledge.
- Youngblood S. (2017). *Peace journalism principles and practices: responsibly reporting conflicts, reconciliation, and solutions*. New York: Routledge.
- Zaller, J., & Chiu, D. (1996). Government's little helper: U.S. press coverage of foreign policy crises, 1945–1991 (p385). *Political Communication*, 13(4), 385-405.
- Zandberg, E., & Neiger, M. (2005). Between the nation and the profession: journalists as members of contradicting communities. *Media, Culture & Society*, 27(1), 131-141.